

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(C)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

92

Fraknói Vilmos

"1943"

Száz éve született Fraknói Vilmos, a Római Magyar Történelmi Intézet alapítója

A magyar köztudatnak ismerős nagy alakja, Fraknói Vilmos, egyik legnagyobb történetírónk. E nagyszerű munkásságú magyar katolikus főpap 1843 február 27-én született a nyitrai megyei Úrmény községben. Már igen korán mély vágygal fordult a papi pálya és a történelmi kutatás felé. Mélységes katolicizmusa mellett a magyar történelmi kutatás válik életének nemes szenvedélyévé.

Fraknói az akadémikus

A Magyar Tudományos Akadémia 1860-ban pályázatot írt ki „a magyar nemzet műveltségének állása az első fejedelmek korában és a kereszténység behozatalának története” c. tárgykörből. A pályadíjat a 17 éves Fraknói Vilmos, a pesti egyetem hittudományi karának hallgatója nyerte el. Ezzel el is indult nagy pályája, amely ivelésében eléri a magyar katolikus tudomány egyik legnagyobb vezéralakjának eszményi nagyságát.

Fraknói Vilmos életét, történetírói munkásságát és emberi arcának hű képét Berzeviczy Albert rajzolta meg baráti szívvvel és tudós emlékezősséggel az Akadémia 1927 május 8-án tartott közülésén. Élete — Berzeviczy szerint — összenőtt az Akadémiával. Már 27 éves korában levelező tagja, három év múlva rendes tag. Rövid idő múlva II. osztályú titkár, de tekintélye oly gyorsan nő és munkásságát oly nagy elismerés kíséri, hogy 1879-ben már a díszes főtitkári állásba kerül. Tíz évig

viseli ezt a tisztseget, akkor lemond, mert a történetíró izzó küldetésstudata irodalmi tevékenységét sürgeti. Ezután mint másodelnök működik, majd 1892-ben az Igazgatótanács tagja és végül 1907-ben tiszteleti taggá lép elő.

A magyar nemzet szellemi életében kiemelkedő munkáját — Pázmány monografiáját — Nagyszombatban, mint középiskolai tanár kezdi írni. Pappá szentelése után Esztergomba nevezik ki. Ott a papnevelő intézet tanára és az Új Magyar Sion szerkesztője. 1870-ben Pestre kerül, itt a Szent István-Társulat körében dolgozik. Hamarosan azonban meghívást kap a Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárra élére. Nevéhez fűződik a könyvtár hivatalos folyóiratának, a Magyar Könyvszemlének az alapítása. Ezt a működési körét nagyon megszereti, annyira, hogy később mint a múzeumok és könyvtárak országos felügyelője még Amerikába is ellátogat könyvtárismereteinek a bővítése céljából. Általában nagy kedvelése az utazás s amikor — 1878-ban — elnyeri a nagyváradi káptalan irodalmi javadalmát, annak leginkább azért örül, mert többé nincs helyhez kötve és most már anyagilag is független élete lehetővé teszi, hogy tudományos kutatásai érdekében minél többet utazhasson. Sokat áldoz tanulmányaira és a művészetekre. A legbőkezebb magyar mecénások egyikét tiszteletjük nagy alakjában. Később anyagi helyzete még előnyösebbé válik, mert

megkapja a szentjóbbról nevezett apátságot. Az arbei püspöki cím s a pápai pronótáriusi méltóság az egyházi hierarchiában biztosítja egyéniségének és érdemeinek magas rangját.

Bejárja az európai nagy könyvtárakat és levéltárakat, de tanulmányutjai elsősorban és visszatérően Rómába vonzzák. Két házat is építtetett a Piazzale del Policlinicón. Az egyikben, amelyikben lakott, már 1895-től vendégül látta a magyar történelmi kutatókat. A házat később a magyar államnak ajándékozta s ezt az intézményt ismerjük ma — az Akadémia tudományos vezetése alatt álló — Római Magyar Történelmi Intézetnek. A magyar tudomány élet e nagy alakja 63 éven át dolgozott a magyar történelmi kutatás terén és a magyar történelmi tudomány művelői között kevés név van, amely olyan általánosan bevéssé vált volna a művelt magyar köztudatba, mint a Fraknói Vilmos nagy neve.

„Alig van hazánk történetében olyan korszak, melyet Fraknói ne vont volna kutatásai körébe” — mondotta dr. Áldásy Antal egyetemi tanár az Országos Pázmány-Egyesület 1925 május 19-én tartott emlékülnepevényén.

„Pázmány, Martinovics, Mátyás király történetírója

Első műve Pázmányról jelent meg a Magyar Sionban. Már ekkor elhatározta, hogy Pázmány életrajzát megírja. Ezt a háromkötetes nagy művét 1868—72-ig bocsátotta közre Pázmány Péter és koráról. Később, 1886-ban, a

nagyközönség részére is megírta a Magyar Történelmi Életrajzokban Pázmány életét. Két XVII—XVIII. századbeli munkája különösen jelentős. Az egyik Buonvisi bibornok, pápai nuncius jelentései a bécsi udvartól 1686-ban. Ez a kiadvány a Monumenta Vaticana Hungariae vállalat kiadásában jelent meg és nagyértékű anyagot tartalmaz a Szentszékek Magyarországon érdekében kifejtett fázadozásairól, hogy felszabadítsa hazánkat a török uralom alól. Ezen a művön épül fel a másik munka, amely XI. Ince pápa szerepét és érdemeit ismerteti ez irányban és átfogóan rávilágít az egész tárgykörre. XVIII. századbeli széles körben ismert nagy tanulmánya Martinovics és társai összeesküvésével (1880) foglalkozik.

Történetírói munkásságának súlypontja azonban a XV—XVI. századra, a Hunyadiak és Jagellók korára esik. „A magyar humanizmus korának kutatásába — közli Áldásy professzor — egy magyar hisztórikus sem mélyedt bele annyira, mint Fraknói, aki a XV. század nagy királyának történetét a részletekbe menő kutatással tárta fel.”

Mátyás király életrajzában azonban nemcsak a nagy király életét, uralkodásának történetét világítja meg, hanem szerepét a magyar humanisztikus és renaissance mozgalmakban is. Ebből az időből ismert tanulmányai Vitéz Jánosról, Bakócz Tamásról, Janus Pannoniusról és másokról szólnak. Hunyadi János korából megörökítette Cesarini Julian és Carvajal bibornok nagy alkajait. Egész sorát írta meg a Mátyás-korabeli magyar

tudományos és kulturális mozgalmaknak és az azokban szereplő nagy egyéniségeknek.

Élete utolsó szakában készült Mátyás király nagyhirű könyvtárának, a Corvina történetének a megírására is, de ezt a tervét már nem valósíthatta meg. Történetírói munkássága kiterjedt a régi alkotmány és jogtörténet egyes kérdéseire is. Kezdeményezésére indította meg az Akadémia 1874-ben a Magyar Országgyűlési Emlékek sorozatát, melynek első nyolc kötetét ő szerkesztette. Megírta Verbóczy István életét, de érdeklődése az időszervi kérdések felé is fordult. 1921-ben adta ki A magyar királyválasztások története c. művét. Négy évtizedes római kutatásainak legszélesebb körű feldolgozása volt Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római Szentszékekkel c. 1901—1903-ban megjelent háromkötetes műve. Történetírói munkásságát a kritika olykor — egy-egy sietősen megírt nagy műve tévedésért — élesebb bírálatban is részesítette, de nemes buzgalmának és nagy tevékenységének elismerése általános volt.

Magyar művészeti Rómában

Fraknói püspök igazi művész volt az életnek. Szépen, okosan, hasznosan élt. Mélységes katolicizmusa, szárnyaló Isten-hite mellett a barátság, az utazás és a munka volt az életörme. Nemesfényű alakja emlékeztetett a Mátyás-korabeli nagy főpapok vonásaira. Sok volt lelkiiségében a magyar renaissance és humanizmus egyéniségeinek szellemiségéből. Ő is

nemcsak a tudományoknak volt a művelője, hanem bőkezű pártfogója is a művészeteknek. Magyar művészhatár is emelt Rómában, amelyben éveken át otthont találtak ott dolgozó művészeink. Nem rajta mulott, hogy ebből is intézményes alkotás nem lehetett. Nagybecsü képzőművészeti művekkel gazdagította bőkezűsége azokat az egyházi és tudományos intézeteket, amelyek lelkeségéhez a legközelebb állottak.

A Mindenható végtelen kegyelme mosolygott e nagy magyar főpapra, de Fraknói Vilmos ezt a kegyet az egész életével hálálta meg. Szellemi és anyagi javait, összes emberi erőit az egyháznak és a magyar tudománynak áldozta. Késő öregségére a trianoni elszakadás nagy sebet ejtett életkörülményein. De még megérhette a Római Magyar Történelmi Intézet hivatalos megnyitását 1924 elején, ami a világháború alatt kényszerű okokból nem volt lehetséges.

Kevéssel Fraknói halála után elkövetkezett (1925) a „Szent Év“. Az Örök Város utcáin a világ zarándokainak színes csoportjai hullámozgottak, fehér és fekete reverendák suhogó sziluettjei között. A Vatikán pápai gobelin-termében a most négy esztendeje Istenhez tért nagy Ratti Achilles — XI. Pius pápa — osztotta az áldást az odasereglett híveknek. S a római május aranyragyogásában a Piazza del Policlinicóra is elvetődött magyar zarándokokat egy nagy magyar katolikus főpap szellemalakja kísérte.

Fraknói Vilmos 1924 november 20-án halt meg, de csak mulandó lényre távozott a földi létből. A magyar renaissance és humanizmus örök fényében tündöklő alakját őrzi egyháza bensőséges szeretete, a magyar tudósemlekezet hálája, munkáinak dicsősége és a magyar legjobbak elismerésének nemzeti koszorúja. Arcképét a *Pesti Hirlap* ötvenéves jubileuma alkalmából kiadott „Igazságot Magyarországnak“ c. művészi revíziós albumában bemutatta öt világrész nyilvánosságának.